WASHINGTON D.C.

В своїй хаті своя й правда,
І сила, і воля...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740
Тел. з Ню Йорку: BArcly 7-4125

РІК LXVI. Ч. 108. ЦЕНТІВ 12 CENTS | ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 6-го ЧЕРВНЯ (JUNE) 1959 | TWO SECTIONS (SECTION 1) | No. 108. VOL. LXVI.

ПРЕЗИДЕНТ ВИМАГАЄ ПІДВИЩЕННЯ ПРОЦЕНТОВИХ СТАВОК ВІД БОНДІВ

КОНҐРЕС ПОГОДИВСЯ НА ВПЛАТУ 1.375.000,000 ДОЛЯРІВ ДО МІЖНАРОДНОГО МОНЕТАРНОГО ФОНДУ. — СПОДІВАЮТЬСЯ, ЩО ОБИДВІ ПАЛАТИ ПРИЙМУТЬ БЕЗ ВЕЛИКИХ ЗМІН УРЯДОВИЙ ПРОЄКТ БЮДЖЕТУ

Вашинґтон. — Промовляючи в четвер дня 4 червня ц. р. на зібранні редакторів індустрійно-торговельних журналів, през. Айзенгавер заявив виразно, що він звернеться до Конґресу з пропозицією підвищити висоту процентів від федеральних бондів, або ж взагалі скасувати всі обмеження в цій ділянці і дати урядові вільну руку щодо встановлення висоти цих процентів. Дотеперішня процентова ставка від федеральних бондів виносить 4 і 1/4 процента і вона є такою низькою, що ніхто не хоче купувати цих бондів. На думку Президента уряд повинен мати право конкурувати в цій ділянці „на торговельній базі" з приватними позичковими підприємствами і процентові ставки від федеральних бондів мусять бути встановлювані на реалістичній базі. Водночас із цим през. Айзенгавер висловився рішуче проти пропозиції деяких демократів, щоб бонди закуповувала Федеральна Резервова Система, бо це вплинуло б тільки на збільшення інфляції. През. Айзенгавер повторив при цій нагоді своє переконання, що для повного економічного оздоровлення країни є потрібний „здоровий доляр" і тому теж уряд виступав і буде виступати проти всього, що може поглибити інфляцію. Ще перед виступом през. Айзенгавера на вище згаданому зібранні, уряд здобув у Конґресі видатну перемогу, добиваючися від обидвох палат Конґресу дозволу на вплату вже в цьому році 1,375,000,000 дол. до Міжнародного Монетарного Фонду. В урядових колах думають у зв'язку з цим, що це рішення Конґресу вказує на прихильне ставлення сенаторів і конґресменів до урядового проєкту „збалянсованого бюджету". Згоду на запропоновану урядом вплату до Міжнародного Монетарного Фонду вирішено уділити на спільній конференції Сенату і Палати Репрезентантів. Стане дійсним цей законопроєкт негайно після того, як през. Айзенгавер його підпише, що станеться вже найближчими днями. Англія й інші малі держави вже вплатили свої контрибуції до згаданого фонду.

Плянують викопати порт на Алясці експльозіями бомб

Ню Йорк. — Представник Комісії Атомової Енерґії д-р Джан Н. Вулф повідомив, що вже виконуються підготовчі праці до того, щоб в 1960 або 1961 році при допомозі експльозії п'ятьох водневих бомб „викопати" порт на Алясці в тамошній тундрі. Ці експльозії мали б відбутися 300 до 400 стіп нижче від поверхні води. Спочатку мала б експльодувати одна бомба недалеко від берега, яка викопала б канал, а пізніше 4 інші водневі експльозії вибухали б у віддалі до трьох четвертих однієї милі, і вони викопали б затоку-басейн. Цей порт має бути недалеко Кейп Томпсон у віддалі 175 миль від совєтського берега. Цього літа мають ствердити, які скелі творять це узбережжя, а влітку 1960 мали б вже починати при допомозі експльозій творити новий порт.

Замішання серед політиків у зв'язку з робітничим законопроєктом

Вашинґтон. — Численні урядові і приватні провідні особи недавно склали свої заяви в справі робітничих законопроєктів в Конґресі, і це викликало замішання, яке дозволяє сумніватися, чи взагалі на цій сесії Конґресу буде ухвалений якийнебудь законопроєкт, який обмежував би надужиття робітничими Фондами. І так президент Айзенгавер сказав недавно, що Конґрес не повинен закінчувати цьогорічну сесію, не ухваливши перед тим робітничий закон. Президент сказав, що він підтримує поправку сенатора Джана Мек Клеллена до законопроєкту сенатора Джанна Ф. Кеннеді, згідно з якою в новому законопроєкті повинен бути окремий пункт про „охорону громадянських прав" робітників, членів робітничих спілок. Провідник республіканської меншости в Палаті конґресмен Чарлз Галлек сказав, що існує дуже мала надія на ухвалення робітничого закону. Але спікер Палати Сем Рейбурн твердить, що „ми повинні дістати цього року новий робітничий закон". Демократи хотіли б, щоб Конґрес ухвалив лагідніший законопроєкт, який був би сприйнятливий для робітничих організацій АФП - КІО з огляду на вибори в 1960 році. Міні заявив на зізнанні в Конґресі що він є проти пункту про „охорону громадських прав" членів робітничих спілок. Міні підтримував проєкт сенатора Кеннеді, але без поправок сен. МекКлеллена.

Сергій Литвиненко: Погруддя гетьмана Івана Мазепи

Погруддя Гетьмана Івана Мазепи — новий твір Сергія Литвиненка

Ню Йорк. — Сергій Литвиненко, відомий український різьбар, серед численних творів якого є й монументальний нагробник -па'ятник на могилі Івана Франка у Львові, а в останньому погруддя Франка на оселі УРСоюзу в Глен Спей, закінчив працю над погруддям Великого Гетьмана України, Івана Мазепи, у 250-річчя його виступу до бою за визволення України з московської неволі. У ясненнях до свого нового твору проф. Литвиненко подає, що, працюючи над цим погруддям, він користувався головно гравюрою Л. Тарасевича з 1695-го року, бо з 20-ох знаних йому портретів Мазепи різних авторів ця гравюра найбільше відповідала його власному уявленню та розумінню постаті Івана Мазепи, як людини і володаря. Погруддя такої величини, що його можна встановити в декоративно - патріотичних цілях у кожній хаті. Мистець має в пляні виготовити обмежену кількість відливів цього свого твору.

Титанієва Спілка відбула річні збори

Монтреал, Канада. — В суботу 30-го травня відбулися тут річні збори акційної спілки для експльоатації титанієвої руди „Continental Iron and Titanium Mining Ltd."

Збори відкрив голова Ради Директорів Спілки, п. Дифур, а проводив ними на трьох мовах (українській, англійській і французькій) скарбник і секретар спілки, інж. Олександер Марків. Присутніх було 27 акціонерів, що заступали 2,077,000 акцій, з того 600 тисяч повновластями. Всіх випущених акцій є 2,714,500 штук, що їх закупили 839 осіб. Українців між акціонерами є 636, які мають 1,453,000 (53,5%) акцій. Власники українських акцій походять головно з Монтреалю й Торонта (862 тисяч). На решту Канади припадає 55 тисяч. З Европи закуплено 65 тисяч акцій. Українці зі ЗДА закупили 472 тисяч акцій, з чого Дітройт 186 тисяч, Ню Йорк 75, Клівленд 47, Филаделфія 44, Шикаґо 24, а остаючих 97 тисяч розкинутих є по всіх майже північних стейтах Америки. Спілка видала чепурні, ілюстровані звіти з діяльности за 1958 рік, акремо в кожній з трьох мов. У звітах читаємо, що спілка має маєтку мільйон шістьсот тридцять тисяч долярів, з чого коло мільйона —це родовища руди, 470 тисяч фабрики і інші недвижимості. Спілка має 1,117,000 власного акційного капіталу, а чужих грошей на 427,000, з чого 325,000, це 8-річний мортґедж за закуплену руду. Спілка заробила в 1958 році на чисто $139,000, на продукуванню збагаченої руди (перший етап продукції). На збут збагаченої руди підписано в звітовому році п'ятилітній контракт. Інж. Микола Солодуха, екзекутивний директор Спілки, повідомив присутніх, що Спілка приступає до чергового етапу розвою, а саме до будови прототипу фабрики й на цю ціль передано у продажу 250 тисяч акцій по ціні $141, за сотку. У цій фабриці на малу скалю (коло 1 до 3 тонн денно) вишколить Спілка працівників та устійнить, як найкраще будувати властиву фабрику. Так у малій як і у великій фабриці перероблятимуть збагачену руду на титанієвий пігмент, що його запотребовання у промислі гуми, фарб й паперу є практично без обмежень. (амм.)

Українці Шикаґа приготовлються до „Союзового Дня"

Шікаґо, Ілл. (М. Х.) — До кращих традицій великої місцевої української громади належать щорічні „ Дні Українського Народного Союзу", що здобули собі славу найбільш атракційних імпрез сезону. Цього року цей атракційний День відбудеться, старанням Окружного Комітету Відділів УНС та при співпраці і допомозі всіх місцевих Відділів УНС, дня 12-го липня на новій площі, віддаленій на 5 хвилин їзди від площі оо. Василіян при Гіґґінс Ровд. На випадок дощу, День УНС відбудеться в тому самому дні в парохіяльній школі св. о. Николая. Атракцією цього річного Дня УНСоюзу буде вибір королеви краси, яку цього року буде вибирати жюрі на підставі контесту краси. Крім того, в програму входять спортові змагання у відбиванці за переходову чашу між змагунами СУМА — ЛЕВИ, фанти, різні гри, забави та несподіванки. Комітет подбав також про смачний буфет та охолоджуючі напитки і гарну оркестру, яка приграватиме до танцю. Окружний Комітет Відділів УНСоюзу в Шикаґо просить все українське громадянство міста Шикаґа взяти масову участь в цьому Союзовому Дні, а поодинокі організації просить, щоб вони здержались від інших імпрез у цьому дні.

Хрущов відвідує Будапешт — у Москві відбуде наради з нім. комуністами

Будапешт. — Закінчивши свою візиту в Альбанії Нікіта Хрущов прилетів в четвер 4 червня ц. р. ракетним літаком до Будапешту. В його товаристві знаходився м. і. маршал Маліновський. Другий ракетний літак привіз до Будапешту решту совєтської делеґації, яка була в Альбанії. Назустріч Хрущову вийшли на летовище всі комуно - мадярські головачі з першим секретарем партії Яношом Кадаром і прем'єром Ференцом Мюніхом у проводі. Цей останній заявив пресі, що Хрущов приїхав просто з приятельськими відвідинами". Під кінець тижня він має вернутись до Москви, де за раз в першій половині найближчого тижня призначена конференція з керівниками східньо - німецької сателітної „держави". На понеділок заповіджено приїзд до Москви східньо-німецького „прем'єра" Отто Гротеволя і першого партійного секретаря Вальтера Ульбріхта. Совєтський амбасадор у східній Німеччині, Міхаїл Первухін, який був членом совєтської делеґації на Женевській конференції міністрів, відлетів до Москви і заповів, що не вернеться. Хрущов ніби має говорити з східньо - німецькими комуністами про „сепаратний договір" між Москвою і Сх. Німеччиною, яким він від пів року погрожує Заходові.

У французькому парляменті розпочалась дебата над Альжиром

Париж. — У французькому парляменті розпочнеться в наступному тижні перша за останній рік парляментарна дебата над проблемою Альжиру. Формальну притоку до неї дали два, зголошені урядом Мішеля Дебре законопроєкти, з яких один встановляє спільну для Альжиру і Франції валюту а другий дає право французькому парляментові вирішувати бюджет для Альжиру. Ці обидва закони йдуть по лінії „інтеґраціоністів", себто повного з'єднення Альжиру і Франції в одностайну цілість. Однак водночас де Голь підкреслив, що „чи це комусь подобається, че не подобається', в Альжирі вибрано автономну репрезентацію на базі демократії, яка вирішуватиме крайові справи. Вислів де Голя про те, що є такі, яким не подобається, стосується очевидячки до французьких колоністів-екстремістів, які були проти зрівнання в правах мусульманських і европейських мешканців Альжиру. Донедавна мусульмани і европейці мали в альжирських самоуправних громадах та у французькому парляменті однакову скількість репрезентантів, що в практиці значило, що 1 французький колоніст мав стільки вартости, що 9 автохтонних арабів. Щойно де Голь перевів реформу загального і рівного голосування для всіх мешканців Альжиру. Останні вибори в Альжирі та теперішня дебату в паризькому парляменті в'яжуть з заповідженою на серпень візитою у де Голя марокканського короля Мохаммеда V. Його син Муляй Гассан протягом кількох годин нараджувався з де Голем над приготуванням цих відвідин.

Чеські комуністи „протестують" проти порушування кордонів ЧСР літаками ЗДА

Прага. — Чеський уряд вручив американській амбасаді в Празі ноту протесту проти „систематичного" порушування чесько - словацького кордону американськими літаками з території західньої Німеччини. Комуно-чеська нота називає це „систематичне порушування суверенітету ЧСР" — „провокацією", яка, мовляв, створює тим небезпечнішу ситуацію, що вона діється в часі ведення у Женеві конференції міністрів закордонних справ. З американської амбасади повідомлено, що після перевірення кількох окремих скарг чехо - словацького уряду на здогадне порушення повітряного простору ЧСР, ці скарги виявились безосновними. З свого боку — американська амбасада передала комуночеському урядові скарги західньо - німецького уряду на порушування території Західньої Німеччини комуно - чеськими літаками. Англійський уряд вніс протест проти такого провокаційного маневрування совєтського турбомоторового в найближчому віддаленні від англійського літака на шляху між Берліном і Франкфуртом, що англійській машині грозила катастрофа. Большевики заперечили, що — мовляв — тоді не було там у повітрі взагалі ніякого совєтського літака. Також іранський уряд зголосив ноту протесту проти постійного порушування іранського кордону совєтськими літаками.

Стейт Огайо вирізнив Українську Щадницю в Клівленді

Клівленд, Огайо. — Українську Щадницю в Клівленді, Огайо, відому під назвою — „The Parma Savings Co.", стейт Огайо вирізнив тим, що вибрав її за свою аґенцію для розпродажу значків оборотового податку (Sales Tax Stamps). На цій основі наша Щадниця обслуговує коло 5,000 купців, що знаходяться в південно - західній частині Клівленду й його підміських околиць. Досі цей терен обслуговували чотири комерційні банки, яких місце тепер заняла Українська Щадниця як ексклюзивна аґенція для цього терену. Це відзначення Української Щадниці в Клівленді стейтовим урядом вказує на велику пошану, якою втішається наша заслужена фінансова установа в урядових кругах. Українська Щадниця в Клівленді була основана 1915 року, її майно сьогодні доходить до $15,000,000

АДЕНАУЕР ВІДКЛИКУЄ СВОЮ КАНДИДАТУРУ НА ПРЕЗИДЕНТА

Д-р Людвіґ Ерґард, віцеканцлер і міністер народного господарства в Західній Німеччині, який мав стати наступником Конрада Аденауера на становищі канцлера. Він перебуває з 4-денними відвідинами у Вашинґтоні, де веде розмови з керівними чинниками про німецько-американські господарські взаємини. Д-р Л. Ерґард склав вінок на могилі державного секретаря Дж. Ф. Доллеса.

Бонн. — 83-річний канцлер Німецької Федеративної Республіки (Західньої Німеччини) д-р Конрад Аденауер який 7-го квітня погодився кандидувати на становище президента у виборах що мають відбутися в Західній Німеччині 1-го липня ц. р., повідомив речника своєї Християнської - демократичної парляменту (райхстаґу), — Гайнріх Кроне що він відкликує свою кандидатуру і рішається залишитись надалі канцлером. На це рішення вплинула буцім-то теперішня міжнародна ситуація, яка — на думку Аденауера — вимагає його приявности при кермі влади. Ця несподіванка зміна викликала — за звідомленням преси — збентеження і стурбування в німецьких політичних колах. Загально вважали, що кандидатура Аденауера автоматично запевняє їй перемогу та виключає успіх також популярного в німецькому громадянстві і впливового соціялістичного кандидата, проф. Карльо Шміда. Розгадуючи дійсну причину теперішнього рішення Аденауера, американські кореспонденти в столиці Західньої Німеччини вважають що стала нею розбіжність поглядів Аденауера і більшости його партії щодо його наступника на становищі канцлера. Партійна більшість та публічна опінія в Німеччині визначили на те становище теперішнього міністра народного господарства д-ра Людвіґа Ерґарда, що його називають „батьком німецького добробуту". Тим часом Аденауер буцім-то рішуче підтримував кандидатуру міністра фінансів, д-ра Франца Еццеля. Аденауер і Еццель — твердить преса — стоять за шестичленний континентально - европейський господарський бльок Спільний господарський ринок, де провідну ролю грають Західня Німеччина і Франція, а Ерґард буцімто є радше прихильником господарської і політичної співпраці з Англією. Аденауер уважає, що в теперішній міжнародній ситуації Західня Німеччина повинна зберігати найкращі взаємини з Францією. Д-р Людвіґ Ерґард саме тепер перебуває в Америці і вістку про рішення Аденауера дістав під час своєї конференції з асистентом державного секретаря Робертом Морфі. Він негайно подався до західньо-німецької амбасади у Вашинґтоні, звідкіля довго розмовляв з Бонном. Він відмовився сказати на цю тему будь-що американській пресі, пригадавши, що він визначив був уже раніше пресову конференцію на п'ятницю 5 червня. Рішення Аденауера стало сензацією міжнародного політичного характеру з уваги на ролю, що її грає в нинішньому міжнародному світі канцлер Західньої Німеччини та на вік Аденауера.

На Женевській конференції — без змін

Женева. — На закритому засіданні Женевської конференції в минулий четвер 4 червня у віллі французького міністра закордонних справ Моріса Кув де Мурвіля Андрей Громико відмовився дискутувати справу вільної комунікації між західнім Берліном та зовнішнім світом, заявивши, що раніше він хоче знати, який це буде західній Берлін. Він повторив при цьому знову давнє домагання Совєтів, щоб або додати до існуючих в західньому Берліні трьох західніх гарнізонів ще невеликий совєтський гарнізон, або встановити в місті „невтральну" залогу, з перетворенням його у „вільне місто". Совєти відмовились від західньої концепції, щоб вони передали безпосередню адміністрацію комунікаційних шляхів між Берліном і зовнішнім світом німецьким комуністам, як своїм „аґентам". Вони не дали своєї згоди на західню пропозицію, щоб, залишивши в західньому Берліні теперішній стан, покликати до життя дві комісії: для справ вільної комунікації і для розгляду скарг щодо пропаґанди та підривної роботи й шпигунства ведених з терену обох частин Берліну.

В АМЕРИЦІ

● **Лікарі,** які досліджували 38 пар близнюків, щоб вияснити, чи артретизм є спадковою недугою, прийшли до висновку, що замало є підстав до того, щоб можна було говорити про його спадковість. На цю тему говорив д-р Анджельо Таранта з Ню Йорку на Всеамериканському Конґресі для Поборювання Ревматизму.

● **Голова Міжнарод. Братства Шоферів Джеймс Р. Гоффа** заявив, що в травні ц. р. ця спілка мала 1,567,347 членів. Він сказав, що очолювана ним робітнича організація фактично має на 10 % більше членів, але вони працюють сезоново і неакуратно платять членські вкладки.

● **Сенатор-республіканець** із Каліфорнії Томас Кухель у своїй промові в Сенаті запропонував створити міжпарляментарну комісію, яка допомогла б ЗДА і Мехіко нав'язати ближчі зв'язки. „З'єдинені Держави — сказав Т. Кухель — не сміють занедбати свого історичного сусіда з-за ріки Ґранде".

● **Військовий Суд в Сан Антоніо, Тексас,** засудив на однорічне ув'язнення 20-річного рекрута Лу А. Ленніра, який відмовлявся віддавати військову честь офіцерам. Після відбуття кари він буде звільнений з військової служби і не дістане платні. Леннір належить до секти „Свідки Єгови".

● **200 членів залоги літаконосця „Лейк Чемплейн"** віддали свою кров 12-річній дівчині, що вимагає кожні шість місяців нової транфузії крови. Залога вичитала про цю дівчинку в журналі.

● **Д-р Біллі Ґреґем,** американський протестантський проповідник, закінчив проповідницьку подорож по Австралії і Новій Зеляндії. Загалом понад 2.500,000 слухало його проповідей. Він відлетів через Европу до ЗДА, де має дім у Північній Каролайні.

УКРАЇНСЬКА ХРОНІКА

● **Десяті роковини смерти сл. п. ген. Всеволода Петрова** будуть відзначені Науковою Конференцією, що її влаштовує Український Військово - Історичний Інститут при НТШ у ЗДА в суботу дня 6-го червня ц. р о год. 7-ій вечора в залі Дому Української Культури (НТШ) при 302 і Вест 13-та вулиця у Ню Йорку. Відкриє конференцію ген. Павло Шандрук і з доповідями або спогадами виступлять проф. Іван Паливода, адв. Ярослав Гриневич і Святослав В. Петрів. Під час конференції буде влаштована виставка матеріялів і документів з життя і діяльности сл. п. ген. В. Петрова.

● **Економічна комісія при Науковому Т-ві ім. Шевченка у ЗДА** влаштовує в суботу, дня 6-го червня ц. р. Наукову Конференцію з доповіддю д-ра Володимира Трембіцького п. н. „Українська державна валюта 1917-1923 рр.". Відкриє конференцію директор економічної комісії, проф. М. Величківський і під час доповіді будуть показані численні фотографії і зразки українських банкнотів. Почнеться конференція о год. 5 по полудні в залі УККА при 302 - 304 Вест 13-а вул. у Ню Йорку.

● **Пані Валя Дзюбинська працює як секретарка Шикаґівського Університету.** Вона володіє кількома чужоземними мовами, має „мастерс" з Колюмбійського Університету і вчила теж в тому університеті. В Шикаґо вивчає додатково американську літературу і англійський скоропис. Крім заняття на університеті вона два рази на тиждень вчить російської мови, а в суботу української.

У СВІТІ

● **Італійська комуністична партія** оскаржує Америку за „втручання у внутрішні справи" Італії, бо мовляв, одна американська газета закликала американців італійського походження, щоб вони в листах до своїх земляків радили їм не голосувати за комуністів. Італійські комуністи, які слухняно виконують всі накази Москви і не розуміють, що це таке свобода преси, заявляють, що американський уряд наказує італійцям у ЗДА брати участь в передвиборчій аґітації в Італії.

● **Посадник Риму** Урбано Чіоцетті відмовився уладити офіційне відзначення 15-х роковин звільнення Риму альянтськими військами від окупаційної влади німців. Він заявив, що мешканці Риму забагато натерпілись від воєнного нещастя і тому, мовляв, нічого пригадувати їм його та розпалювати пристрасті зайвими маніфестаціями. У зв'язку з протестами комуністів, він заявив: „Вони тепер горлають, але під час мадярського повстання мовчали".

● **Кенсаку Накаяма,** 19-річний японець, який 10 квітня ц. р. кинув камінь на повіз, в якому після вінчання їхав наступник престолу Акігіто з своєю дружиною Міхіко, звільнений судом в Токіо. Його вислали додому на село під надзір місцевої поліції та на відповідальність батьків. За свій вчинок він покаявся, а наступник престолу попросив його не карати. Перед війною за таку провину винуватець напевно заплатив би своїм життям.

● **У Парижі з неділі на понеділок минулого тижня 24 години** не страйкувала обслуга підземки. За законом нового уряду не вільно підвищувати робітничих платень з уваги на інфляцію франка та автоматичне підвищення цін нва харчі. Страйк паризького „метро" здезорганізував життя в цілому місті.

● **В офіційному французькому комунікаті** подано, що протягом минулого тижня 1,017 альжирських партизанів убито або взято в полон. Французьке командування вже кілька років твердить про „заламання моралі" серед арабських партизанів, хоч ряди їх щораз більшають.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N. J.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ДВІ ЗАЯВИ ПРЕЗИДЕНТА

На своїй останній пресовій конференції в минулу середу президент Айзенгавер у двох справах переступив межі звичайної відповіді на звичайний запит журналіста. Ці відповіді мали принциповий характер — одна щодо найважливішої вині міжнародної проблеми, якою є взаємини між вільним та комуністичним світом, і одна щодо найважливішої проблеми внутрішнього життя в З'єдинених Державах, якою є взаємини між працедавцями і працівниками.

Відомо, що большевицька верхівка у своїй забріханій „мировій офензиві" веде від якого року кампанію за скликання нової конференції „на вершинах", себто з'їзду голів урядів „чотирьох великих". У даному випадку учасниками такої конференції були б през. Айзенгавер, англійський прем'єр Геролд Мекміллен, французький президент ген. Шарль де Голь і Нікіта Хрущов. Ніхто з них не твердить, що вони винайдуть маґічну паличку, на помах якої закінчиться ґігантний змаг між вільним та комуністичним світами і, замість смертельної між ними ворожнечі, настане „мир і тишина". Проте, большевики ставлять перед очі міраж „зменшення міжнародного напруження", яке мало б стати психологічною передумовою до ступневого вирівнювання існуючих конкретних розбіжностей. По цій самій лінії йде поручання ідеї цілої серії конференцій „на вершинах" англійською дипломатією, яка найкращий лік проти загрози нової війни вбачає у постійних переговорах з большевиками, дармащо ці переговори, як признають самі англійці, вимагають залізних нервів і святого терпцю. Теперішня Женевська конференція міністрів закордонних справ, яка оце зближається до кінця свого четвертого тижня, мала саме підготовити конференцію голів урядів, створивши таку базу для їхніх нарад, яка віщувала б позитивний вислід.

Значення заяви Айзенгавера в цій справі полягає у тому, що він виключив свою участь в зустрічі з Хрущовим, поки цей останній не припинить погрожувати Заходові. Конкретно, йде про ноту Хрущова з 27 листопада минулого року, в якій він загрозив, що коли західні держави не відкличуть протягом шістьох місяців своїх залог із західнього Берліну, то СССР передасть свої права на терені Берліну східньо-німецьким комуністам і підпише сепаратний мир з східньо-німецькою „суверенною" державою. Айзенгавер зажадав тепер, щоб Захід дістав потвердження від Москви що його права в Берліні, себто статус вільного західнього Берліну і свобідний доступ до нього з заходу, будуть збережені — поки не буде розв'язана остаточно справа об'єднання Німеччини. Цю політичну передумову Айзенгавер пов'язав із моментом чести: ні один, мовляв, шануючий себе голова уряду не поїде на переговори під тиском погрози. Вже найближчі дні, мабуть, виявлять, які наслідки матиме ця заява Айзенгавера на тактику Громика на Женевській конференції. Але не одної, а й тисячі заяв замало, щоб перевиховати кремлівських володарів.

Щодо згаданої вгорі іншої заяви Президента, яка стосується відносин в американському світі праці, то вона вдаряє по тенденціях деяких лідерів великих робітничих спілок вносити в світ праці елемент клясової боротьби. Айзенгавер не назвав нікого на ім'я, проте його різкий виступ проти впровадження „деяких теорій Маркса" в нормування відносин між працедавцями і робітниками, стосується відомих із своїх лівих нахилів і практик лідерів деяких клітин зорганізованого робітництва. Згадавши у цьому зв'язку про злочини, виявлені в робітничих спілках Комісією сен. МекКлеллена, Айзенгавер недвозначно вказав на другу спонуку вводити клясовий фермент в світ праці: асуспільний анархізм таких спілкових лідерів, як лідер спілки водіїв, Гоффа, які мають на увазі не добро робітників, а наживу адміністраційної верхівки в робітничих спілках.

Своєю заявою Айзенгавер підтримав теорію солідаризму у світі праці, що його становлять як робітники, так і працедавці. На цьому солідаризмі здвигнені не тільки мільйонові фортуни промисловців, але й найвищий у світі життьовий стандарт американського робітника. Тільки цинічна большевицька пропаганда може говорити про „нужду" американського працюючого люду та вміщувати світлини розвалених халуп, як ніби помешкання робітників у ЗДА. В Америці є 84 спілки з понад 25.000 членів кожна в рямцях Американської Федерації Праці-Конґресу Індустріяльних Організацій і 15 незалежних спілок, разом на кругло 18 мільйонів членів. А всіх заробітково працюючих є кругло 66 мільйонів осіб. Ясно, що в такій велетенській армії є всякі тенденції, і що між ними не брак і тенденцій того соціялістичного зразка, що його Айзенгавер затаврував як „протиамериканський". Здоровий інстинкт нації і розуміння дійсного добра робітничого світу у більшості відповідальних робітничих керівників дає ґарантію, що вони не підуть на соціялістичні експерименти.

УКРАЇНЦІ НА МОСКОВСЬКОМУ З'ЇЗДІ ПИСЬМЕННИКІВ

У днях 18-23 травня ц. р. відбувся в Москві довго заповіданий і підготовлюваний Третій з'їзд письменників СССР. Взяло участь у з'їзді 497 письменників — делеґатів письменницьких організацій усіх союзних й автономних совєтських республік, або, як це ствердив у своєму заключному слові Н. С. Тіхонов, представники 49 національностей СССР, що пишуть 46 мовами. Статистики делеґатів, присутніх на московському з'їзді, за їхньою національністю совєтська преса не подала. Проголошено тільки, що на згадану вище кількість делеґатів 31 — депутати Верховного Совєту СССР, 40 — депутати верховних совєтів союзних республік і 115 — депутати верховних совєтів автономних республік. Цифра 186 депутатів до верховних совєтів на всіх 497 делеґатів з'їзду, як і факт, що — за нашим обрахунком — понад 95 процентів учасників з'їзду є членами комуністичної партії, показують, що московський з'їзд був з'їздом не вільних людей і творців, а з'їздом державних і партійних бюрократів, тісно зв'язаних з компартією та її дерективами.

Під час з'їзду виголошено чотири доповіді. Першу — про завдання совєтської літератури в комуністичному будівництві — зробив дотеперішній секретар Союзу Письменників СССР А. Сурков, другу — звідомлення центральної ревізійної комісії — Ю. Лебединський, третю — про зміну статуту Союзу письменників — Г. Марков і четверту на тему „Служіння народові — високе покликання совєтських письменників" — „сам" Хрущов. В дискусії над першими трьома доповідями, передусім над доповіддю Суркова, брало участь 87 делеґатів. У висліді нарад обрано нове правління Союзу в складі 143 осіб і ревізійну комісію в складі 29 осіб, значить більше як одна третина всіх делеґатів опинилася в керівних органах Союзу письменників.

Не зважаючи на те, що Україна є другою з черги совєтською республікою і що Спілка Письменників України є однією з найчисленніших, роля українських підсов. письменників на з'їзді була дуже незначною й обмежувалася здебільша підлабузницькими виступами та славослов'ям.

Президію в складі 69 осіб обрано на пропозицію Максима Рильського, який виступав від делеґацій РСФСР, УССР, Узбекістану, Казахстану і Грузії, але „честь" покликувати „почесну президію", до якої „обрано" оплесками всю Президію ЦК КПСС, передано Н. Тіхонову. Рильський проводив також вечірнім засіданням в перший день з'їзду.

Після звідомлення Ю. Лебединського про працю ревізійної комісії, виступив з промовою Олесь Гончар. Він говорив про „величезні успіхи" українських літераторів, але водночас із цим жалівся на низький стан „художньої майстерности" в публікованих книжках. Стверджуючи наявність „сірости, підкресленої буденности, дрібненької правди побутових розгардіяшів, обивательських дріб'язкових пристрастей" у совєтській письменницькій творчості, Гончар пробував закликати письменників творити „велике мистецтво", використовувати всі мистецькі засоби і проявляти в цьому „довженківський темперамент".

В дальшій дискусії виступив поет Андрій Малишко — той, що зовсім недавно, 11 травня ц. р., у вітальній промові в Києві прославляв Хрущова так само, як колись Сталіна. Величаючи комуністів „не тільки, як передових людей сучасности, але й як світочів людської (... — О. Р.) совісти, чести і добра", Малишко виступив проти ревізіоністів „різної масти" і водночас із цим напав навіть на московську „Літературну Газету" за те, що вона посміла надрукувати статтю українського поета Сави Голованівського із критикою заскорузлости й обмежености сучасної підсовєтської української літератури. Після Малишка звітував за працю мандатної комісії з'їзду підсовєтський український прозаїк Михайло Стельмах.

На ранньому засіданні з'їзду 20 травня виступив із промовою про конечність глибокого знання життя і зв'язку з життям поет, депутат і член Академії Наук УССР і СССР Максим Рильський, прославляючи московських письменників Маяковського, Шолохова та Твардовського і згадуючи з українських, як видатніших, тільки голову спілки письменників України Олеся Гончаря та голову мандатної комісії 3-го з'їзду письменників СССР Михайла Стельмаха.

На несміливе слово критики спромігся тільки Юрій Смолич, який у своєму виступі 21 травня жалівся, що редакції московських „Літературної Газети" і „Літератури і Жизні" „недостатньо висвітлюють роботу письменників союзних і автономних республік".

Але найбільш підлабузницький посмак залишив виступ підсовєтського українського драматурга, кол. міністра закордонних справ УССР та чоловіка польської комуністичної письменниці Ванди Василевської — Олександра Корнійчука. 22-го травня, як тільки Хрущов закінчив свою демагогічну доповідь про „служіння письменників народові", Корнійчук, „під бурхливі оплески делеґатів і гостей, гаряче подякував — як сповіщає московська „Правда" — Хрущову в імені з'їзду за теплі слова і побажання, висловлені на адресу багатонаціональної армії совєтських письменників і привітав Хрущова із признанням йому міжнародної ленінської премії „За утвердження миру поміж народами".

Після Корнійчука виступав ще, як останній із делеґатів УССР, підсовєтський український літературознавець Леонід Новиченко. Свою промову присвятив він „проблемі романтичного начала в літературі соціялістичного реалізму", намагаючись переконати учасників з'їзду, що „соціялістичний реалізм" не виключає багатства мистецьких форм і стилів, і закликаючи письменників зайняти достойне місце „в ряді політичних, духовних, культурних, моральних перемог семирічки, що будуть здобуті під проводом комуністичної партії".

Проблемі „романтичного начала в літературі" присвятив свій виступ і згаданий вище Олесь Гончар. Закликаючи „використовувати соковиті барви реалістично правдивої романтики", О. Гончар пробував полемізувати з тими, що — як подають московські „Ізвєстія" (з 20 травня ц. р.) — виступають проти романтичного напрямку в нашій (совєтській — О. Р.) літературі, категорично відкидають мистецьку манеру О. Довженка" і „проявляють нетолерантність, якщо справа йде про Довженка чи про інших (письменників та мистців — О. Р.), які тяготіють до романтичних барв і образів".

Апелі Новиченка й Гончаря, особливо ж ревеляції останнього про опозицію офіційних письменницьких кіл до творчости і творчих засобів Олександра Довженка, яскраво свідчать про вузькість і обмеженість совєтського „соціялістичного реалізму", а з другого боку про очевидні намагання Москви розвінчати знову Довженка і як письменника і як кіномистця, не зважаючи на те, що покійному Довженкові, як єдиному з-поміж українців, признано недавно ленінську премію в ділянці літератури. Своїм „романтичним наставленням" українець Довженко не тільки невигідний, але й небезпечний для панівних у літературі й совєтському мистецтві тенденцій, встановлюваних за прикладом Сталіна теперішнім новим диктатором Нікітою Хрущовим.

О. Р.

КОМУНІСТИЧНА ІНФІЛЬТРАЦІЯ В ЗАХІДНІЙ НІМЕЧЧИНІ

Мюнхен. — В античній Греції та в Римській імперії світ на заході закінчувався Британськими островами. Тому один римський поет з 1-го століття перед Христом називав мешканців Британії „Ультімі Брітанні" (британці найдальші чи крайні). Теперішній світ в Европі розділяє „залізна завіса". З нею межує „Ультіма Германія".

По обох боках залізної завіси відбувається ідейна битва між світом демократичним і світом диктатури. Ця боротьба йде із змінним успіхом. Звуть її „холодною війною". Значна частина армій „холодної війни" має свій штаб у Мюнхені. Тут діє радіовисильня „Вільна Европа" для країн сателітів (Чехо-Словаччина, Польща, Угорщина та ін.). В Мюнхені є також радіовисильня „Свобода", що висилає інформації для народів СССР. З деяких фактів видно, що ці авдиції докучають комуністичним режимам совєтського бльоку. Тому проти радіовисилень Мюнхену ведеться в підсовєтських країнах пропаґанда і робляться спроби засобами аґентури діяльність радіовисилень взяти під контролю. Протягом минулих років працювали в „Радіо Визволення" (нова назва „Свобода") совєтські аґенти, які потім вернулися на „родіну" і тепер виступають з промовами із Москви та Східнього Берліну. Найцікавішим випадком був Іван Овчінніков, що пробув у „Радіо Визволення" три роки і втік назад. Він телефонує до своїх знайомих у „Радіо Свобода" з Берліну, переконує їх, щоб переходили на совєтську сторону.

Але найважливішу акцію совєтська аґентура розвиває, безперечно, серед місцевої людности Західньої Німеччини. Ця аґентура поділена на різні секції. Одні діють серед німців, примусово виселених із східніх німецьких областей, між якими можна сіяти ілюзії, мовляв з перемогою комуністичного режиму в цілій Німеччині Москва дозволить усім виселеним німцям вернутися в їхні, рідні околиці. Інші аґенти діють між „жертвами денацифікації", фанатичними гітлерівцями, що плачуть за втраченим пануванням: тут совєтські аґенти говорять мовою німецького імперіялізму та шовінізму. Є група совєтських аґентів, які ведуть свою роботу в професійних робітничих спілках, виступаючи як оборонці „клясових інтересів пролетаріяту". Ці комуністичні групи мають величезні кошти на розкладову діяльність серед робітництва: є коло 200 нелеґальних комуністичних часописів, що виходять у Західній Німеччині і поширюються на підприємствах.

Звичайно, і в дві найбільші партії Західньої Німеччини — Соціял-Демократичну і Християнсько-Соціяльну — залазить комуністична аґентура. Цими днями в Західньому Берліні заарештовано 6 визначних членів Німецької Християнсько-Соціяльної Унії (партія Аденауера, канцлера Західньої Німеччини). Численні арештування відбулися також у Західній Німеччині, де викрито немало совєтських аґентів. Відомості про цих аґентів дав урядам Західньої Німеччини бувший начальник відділу шпіонажу міністерства оборони німецької совєтської республіки Домбровський. Домбровський покинув совєтську зону Німеччини наприкінці 1958 року і тепер знаходиться в Західній Німеччині.

Велику увагу звертає совєтська аґентура на розкладову акцію серед молоді Західньої Німеччини. Комуністична партія в Західній Німеччині є під забороною. Тому комуністична пропаґанда виступає в шатах „оборонця демократії": мовляв, — режим у Західній Німеччині такий непевний своїх сил, що боїться „ділової критики" комуністів...

П. С.

НА ПЕРШУ ВЕСНУ...

На першу весну
розквітли щепи,
На першу весну
шумлять лотоки,
Прийду до тебе,
примчу до тебе,
Як теплий квітень
блакитноокий.

Захочу — кленом
зросту при хаті,
Захочу — стану
орлом в блакиті,
Захочу — вітром
буду гуляти
По неозорім
зеленім житі.

Зросту травою,
де ти ходила,
Впаду зорею
понад рікою,
Щоб ти згадала
кого любила,
Щоб ти не знала
ніде спокою.

А. М'ЯСТКІВСЬКИЙ

Михайло Островерха

1919 — 7-8 ЧЕРВНЯ — 1947

Знаєте, як згадаю — серце живіше заб'ється! А думка моя — вона вже там, на рідних просторах! Іду. Стопу за стопою ставлю так, як і в молоде літо 1919 року. І з дороги — не зблуджу.

Ми, тоді, збились у той історичний „трикутник", між Серетом-Дністром-Збручем, і ждали...

Пахли сільські простори села Сидорова — то димом, що ліниво хати огортав, то свіжою травою, що перед подоєм коровам давали, то свіжопеченим хлібом, що радує кожного селянина, то тією пахучою нашою гноївкою, що ізмараґдом через дорогу сочиться.

А ми — чистили зброю, докладно рахували останні кулі, відпорошували й зашивали наші старі та зношені однострої і важко мовчали і... ждали.

Поручник Дмитро Квасниця безнадійно махав рукою: „Пропало!" Поручник Кірстюк, по-буковинськи: „Не бульо найліпше, не є найгірше!" Курінний Михайло Даців: „Париж нас б'є!" Його адьютант Віктор Стрільців: „Дайте амуніції — й Париж програє!"

Минув день, минув другий. Тихо плив Збруч. Ясно-зелено хвилювали у вітрі молоді збіжжя. В садах осипались останні пелюстки цвіту.

Врешті, далеко вже по полудні, коли тіні стали вже видовжуватись, коли сонце почало розсівати кармінним золотом по молодій зелені, а небо затремтіло сапфіром — заметушились дижурні:

— Збірка в повнім виряді!

— Біля Чорткова наші частини протиударом зламали польську офензиву. Наша армія, якої головним вождем став генерал Греків, розпочала генеральний наступ. Полки у відвороті. Ми в офензиві. Вирушаємо на фронт. По дорозі дістанете нові прикази.

Це було коротке слово нашого курінного до старшин куреня:

— Ходом руш!

І сотня за сотнею подались у новий похід на Захід!

Перед нами рожевіло сонце. Жайворонки — останні мелодії від неба в борозну складали. Падали перші роси. З півночі смерк надтягав.

— Курити не вільно, співати не вільно.

Вечір, ніч отулила нас. Небо золото-зіркату верету розстелило над нами. Подільська тиша до піль припала. Подільські доріжки пухом прослались. І — як нектар нашої молодости — пахнув перший цвіт жита.

Рівним до ходу ритмом, якось нишком, дзенькали баґнети при боці вояків, то польові пляшки, то лопатки. За нами скрипіли обози.

Минули ми сплячий Васильків, Нижбірок. Праворуч чули ми, як брехали собаки з Хоросткова, ліворуч із Яблонова.

З першим гомоном сонця, що сходило, ми прибули до Мшанця. Коротенький, мовчаливий відпочинок — сніданя і, зараз таки, три сотні подались за фільварок і тут же на схилі цього високого горба, вкопавшись, залягли проти Іванівки. Одна сотня у запасі.

Поручник Іван Балешта, тернопілець, славний командант геройської батерії „Гаврило", зайняв становище з своїми гарматами біля фільварку при шляху на Теребовлю-Тернопіль.

Під самим селом Іванівкою вже кипить бій.

Зійшло сонце — і ми почали наступ на Теребовлю!..

Бронкс, Н. Й., 1 червня 1959.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПРО НЕСПРАВЕДЛИВУ КРИТИКУ

Композитора Ліста, що саме тепер такий популярний серед української спільноти з огляду на його твір про Мазепу, сучасні йому музичні критики дуже гостро осуджували. Гостро осуджували також творчість і діяльність Івана Франка сучасні йому громадські авторитети-критики. Те саме було з багатьома іншими визначними людьми. Зате самі критики-авторитети високо оцінювали творчість сучасних їм багатьох, зовсім пересічних талантів, які опісля взагалі не залишили по собі ніякого сліду. Очевидним стає факт, що ті критики не були додатнім явищем, а навпаки, руїнницьким елементом для багатьох талантів.

Чому ж вони так невірно оцінювали? Були нездатні до того, щоб правильно оцінити, чи навмисно так робили?

Хто обсервує діяльність деяких критиків-авторитетів, що діють саме тепер, може сказати, що вони є і нездатні і мають злу волю.

Ось приклади. Деякі критики висловили опінію і стараються її поширити, що, мовляв, символом нашої низької культури була „Просвіта". Досить, на їх думку, порівняти щось ,що їм немиле, до читальні „Просвіти", і це вже вистачає на те, щоб цілковито це знецінити. Рівночасно із „Просвітою" понижується усе ,що має характер народного мистецтва: музику, танок, ношу тощо. Вишивана сорочка — вияв низької культури, смокінг — висока культура. Хор, що виступає в народних костюмах, нагадує „Просвіту" і тим самим компромітує нашу культуру. Зрештою, право на мистецьку діяльність мають, на їх думку, тільки признані ними групи чи одиниці. Публіка може нагороджувати непризнану авторитетами групу чи особу, виконавця чи композитора дуже рясними оплесками, виявляючи своє щире, спонтанне захоплення, але ж критики будуть старатися виробити опінію, що оплески публіки — це вияв безкритичної маси.

Танки Авраменка і взагалі його діяльність, на думку тих „авторитетів" — вияв низької культури. Але ті самі танки, вкрадені живцем із багатьох хореографічних композицій Авраменка, тільки під іншою (чужою!) назвою, виконані, напр., групою Мойсеєва, чи багатьома польськими (сік!) під назвою „польки", чи московськими танковими ансамблями, на думку тих же самих наших критиків — це вияв високого мистецтва. Авраменко, всупереч їхнім кпинам, перейде в історію нашого хореографічного мистецтва, як непересічний талант, що ціле своє життя присвятив нашо-

(Закінчення на стор. 3-тій)

Ю. Аполінаревич

МОЇ ПЕРЕЖИВАННЯ В УГНОВІ ВІД ВЕРЕСНЯ 1944 ДО ЛИПНЯ 1947

(1)

У половині липня 1944 р. совєтська армія зайняла Белзчину і переможним походом посувалася на захід. Під ту пору я проживав ще на невеликому мастку (хуторі) в Безейові, коло Жужеля і доїздив, як завідатель самостійного сотрудництва, до Теляжа біля Сокаля. Доїздив, бо не було де мешкати ані з чого жити.

З приходом червоної армії я запримітив, що на мастку не вдержуся, доїзд до Теляжа небезпечний, і зачав шукати можливого пристановища в недалекій околиці.

Дійшли чутки, що Угнів вільний, що о. парох Трешневський виїхав до рідні до Криниці і в теперішніх обставинах вернутись не може. До виїзду намовили його сестри Служебниці, бо прочували, що як політично заанґажований може бути арештований і між білими ведмедями пропасти.

Спершу я думав, що Угнів належить до Совєтів, як було по першім розгромі Польщі у 1939 р. Коли ж переконався, що границя йде Солокією від Кристинополя тільки до Корчева, а опісля попри ліс, попід сам Карів, рішився там осісти і з кінцем вересня 1944 року обняв ту многострадальну станицю.

По від'їзді о. Трешневського до мого приїзду обслуговував парохію о. Алексій Колянковський, парох Диниськ. Він мав з філіями своїх чотири церкви і не приїздив в означених годинах на Богослуження.

Місто з приватною українською гімназією і з українською народною шестиклясовою школою потребувало душпастиря на місці. Декан о. Кошіль по стороні совєтській, містодекан о. Трешневський виїхав, десять парохій з деканату по стороні польській і жаден з отців не обіймає проводу. Не знаємо, по чиїй стороні Перемишль. Пошти на місці немає, є аж в Томашеві Любельськім, але доїзд небезпечний, бо по лісах вештаються банди, грабують коні, доробок на возах, а навіть життя в небезпеці.

Грамота на управу парохією пожадана, отже висилаю звіт з теперішнього стану деканату до Єпископської Консисторії в Перемишлі через Томашів і через совєтську Раву Руську. Відповідь наспіла аж 3 травня 1945 р., і іменовано мене завідателем угнівської парохії і угнівського деканату по стороні польській.

Церква ненарушена, вірні усі на місці, є багато молоді з поблизьких і подальших сіл, що вчиться в школах, мається враження якогось повітового міста. В неділі і свята під час Служб Божих два прекрасних хори, мужеський і мішаний, приковують артистичним виконанням і красою голосів не лише вірних, але й декого з совєтських жовнірів. У неділі і свята по дві Служби Божі, церква битком наповнена. Для пароха праця в канцелярії, в школах, установах і деканаті.

Восени 1945 р. я здобувся на відваґу і випозиченим у совєтів автом виїхав до Перемишля скласти звіт зі свого і сусідніх деканатів та привезти миро. Отці декани і оо. Василіяни з Кристинополя понадавали хмару звітів, так що референти мали що читати, а Ексцеленція Коциловський з вдоволлям признав: „Щойно тепер маю перед собою правдивий стан дієцезії".

Два дні мешкав я в єпископській палаті. З Ексцеленцією і о. канцлером Грицеляком спільно обідав, ведучи гутірку на різні теми. Між іншим Преосвященний нарікав, що не може поза палату вийти, бо польський офіцер, прихильна людина, перестерігав проти провокації.

Їзда у Перемишль була дуже утяжлива і ризиковна. 150 кілометрів їхалося 8 годин. В однім місці біля Ярослава міст був спалений і коні ледве перетягнули авто на другий берег. З Ярослава до Перемишля на шосі було повно ям від танків, тягарових авт і возів. Треба було добре уважати, щоб ресори не потріскались, бо в дорозі не було кому направити. Тоді якраз поверталась армія з-під Берліну на „родіну". Верталась колишні полонені, робітники, зайняті німцями, маркиранти з краденими і пограбованими трофеями. Безліч худоби, овець, коней, верблюдів обсіли придорожні поля та сіножаті і, наче сарана, обернали людський доробок у пустарі. Та жива маса кілька днів плила наче ріка і була правдивою язвою для придорожніх осель. На возах транспаренти зі славословієм Сталіна, Ворошилова, червоної армії і т. д. — може не так з піетизму, як радше зі страху, бо не знали, яка доля стріне їх в рідних сторонах.

Червона армія також мала добичу, як авта, годинники, столове накриття і різні одяги, але довго ними не потішилася. Все мусіли здати при переході польської границі. Про це оповідав мені офіцер-енкаведист, що в Угнові на приходстві задержався на кватирі. Кращого життя як в совєтів — сказав він — на світі немає, тому ніхто не сміє побачити добробуту Заходу. Той самий офіцер оповідов мені: „У ґермана большая культура", але рівночасно додавав: „У нас тоже".

Та ці мирні часи не довго тривали. 28-го лютого надтягнули совєтсько-польські війська з Любачівщини в справі виселювання. У місті переводили мітинґи і заохочували, щоб українці добровільно записувалися на виїзд на Схід. Мені також звеліли виголосити про це в церкві. Розуміється, ніхто не хотів їхати, бо кожному рідна сторона миліша, як широкорозрекламоване невідоме. Тоді зачалося насильство.

В половині березня — чи хто хотів чи не хотів, чи записався на виїзд чи ні — силою брали і вивозили людей на стацію. Призначені фірманки приїздили з поблизьких сіл, військові лавою входили до хат, за півгодини казали зібратися і відтранспортовували на стацію. До вантажного ваґону приміщували 4-6 родин, отже з яким доробком народ виїздив у невідоме? І з тої мізерії крали військові і навіть фірмани, не думаючи, що за пару днів їх стріне та сама доля. Не хотілося вірити, що протягом одного дня пів Угнова буде на стації. Ваґонів не було, поїзди не приїздили, переселенці з малими дітьми і немічними старцями, з живим інвентарем сиділи серед снігової під голим небом. Так тривало кілька тижнів, аж надтягнув поїзд з Рави Руської і забрав перший, другий і дальші транспорти. А з чим ті люди їхали? Курей брати не дозволяли, бо вони, мовляв, ширять заразу, картоплі вільно було взяти лише корець на прожиток, а та скотина, що часами їхала в інших ваґонах, пропадала у безвістях. Сліз, лементу, плачу — не дасться описати. Деякі зневірені покидали все і втікали на Захід.

Нас, священиків, покищо не брали. Лишилися і вірні, що боронилися фальшивими метриками, перекупством або десь скрилися. В церкві на Богослуженнях вже мало було людей і співали на самолівку. Багато хористів виїхало, а деякі скривались, непевні завтрішнього дня.

В тім часі помер старенький парох латинської церкви о. Йосиф Тимочко. Дуже чесна була людина. Я його перед смертю сповідав і часто відвідував. В навечер'я похоронів зібралися співаки і відспівали з чуттям довгий парастас. Польські монахині були захоплені і говорили: „Якє то пєнкне і взрушайонце, єщесьми такєго не слишали".

Професорові Борисові Мартосові сповнилося 80 років

Професор Борис Миколаєвич Мартос, колишній прем'єр-міністер України, дожив 20-го травня 1959 року 80 років. До Америки прибув в 1958 році і тепер перебуває в Ню Йорку.

Він походить з старшинської козацької родини Мартосів, серед якої історія згадує про лубенського полковника Павла Мартоса, кабінетного секретаря гетьмана Розумовського Івана Романовича Мартоса і багатьох інших.

Проф. Б. М. Мартос сам став визначною особою уже від своїх гімназійних часів в Лубнях (1897), та університетських студій в Харкові (1908). До кола його товаришів належали пізніші діячі капітан О. Коваренко (з „Потьомкіна"), Л. Мацієвич, М. Русов, Коллард та інші. Знайомство з „артільним батьком" М. В. Левицьким спрямувала його до праці в кооперації та студій економіки.

Маючи велику політичну підготовку серед українських революційних гуртків, яка кількакратно приводила його до московської тюрми, він брав найближчу участь у визвольних змаганнях України в 1917 - 1920 рр. Він був членом Центральної Ради і її генеральним секретарем земельних справ (І-ий кабінет Винниченка). Після Центральної Ради працював у „Дніпросоюзі", „Українбанку" та був основником Київського Кооперативного Інституту разом з М. Туган Барановським. За Директорії був Головою Ради Міністрів та міністром фінансів. Його заслуга в усамостійненню української валюти — гривні, не зважаючи на жорстоку війну з Московщиною та тяжке економічне становище.

На еміграції від 1920 року займається науковою працею. Тепер є професором Українського Технічного Інституту в Ню Йорку, який улаштовує для нього ювілей 80-ліття 14 червня 1959. Привіти і грошові дари можна надсилати на адресу: Ukrainian Technical Institute, 712 East 9th Street, New York 9, N. Y.

Спільний Великдень українців в Голляндії

Українці в Голляндії, згуртовані в єдиній українській громаді в Голляндії — Об'єднанню Українців в Голляндії (ОУГ) — відсвяткували 3-го травня 1959 р. спільно Воскресіння.

Вже надовго перед тим для всіх учасників незабутнім днем зроблено основні приготування, що практично спочивали на плечах українців в Амстердамі, а головно п. Л. Бескерс і М. Бескерс та п. Й. Ложченка. Фонди придбано спільним виступом українців, мадярів і поляків в лютому 1959 року, промотором якої то імпрези була п-і Л. Бескерс.

Спільну Пасху відкрит Всч. митрофорний протоєрей о. д-р Семен Смерека, який прибув в імені УАПЦ з далекого Мюнхену, Воскресною Богослужбою та посвяченням Пасхи. Присутні українці і численні голляндські, мадярські і польські гості були надзвичайно зворушені цим Воскресним Богослуженням. Глибокорелігійна і патріотична проповідь духовного представника УАПЦ перенесла всіх присутніх думками на рідні Землі та на Гріб Спасителя. Розрадою для всіх було щире побажання веселих Свят та витривалости на чужині. Відтак, гості й українці засіли за столи, вкриті білими скатертями, повні традиційних страв. Пасхальний сніданок пройшов в милій атмосфері. Присутні гості, а між ними були визначні представники міста Амстердаму, голова Управи Утрехтського Візантійського Хору, члени Управи мадярських і польських суспільних організацій, заступник Ради УАПЦ в Голляндії, п. полк. М. Семирозум, члени Управи ОУГ і українці з різних міст Голляндії як одна родина святкували традиційну українську пасху.

Варто відзначити, що представники голляндських організацій використали ту нагоду, щоб зложити ґратуляції на адресу ОУГ за надзвичайну активність українців та їх примірну поведінку в Голляндії. Польські і мадярські представники висловилися за найтіснішою співпрацею з українцями. Голова Утрехтського Візантійського Хору одержав для всіх хористів свячене, як вислів спеціяльної симпатії українців до „голляндських козаків".

Українцям в Голляндії було приємно вітати гостя з Франції, ред. О. Ждановича з родиною.

Цією дорогою складає Управа ОУГ найщиріше спасибі Всв. митрофорному протоєреєві д-ру С. Смереці за його відвідини української громади в Голляндії, а в ньому цілій УАПЦ за опіку та слово потіхи і розради.

За Управу ОУГ:
Омелян Куцпета
голова ОУГ

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Свято Матері Святоюр'ївської парохії в Майнерсвіл, Па.

Виликий Піст розпочали ми з новим парохом Впр. о. прот. В. Коваленком. Немає де правди діти, наша громада між собою далека до „братолюбія" і це зразу помітив новий парох. Своїм тактом, делікатністю, а головне терпеливістю та своїми проповідями о. В. Коваленко все наголошував, що ... вище стоїть та людина, яка прощає, ніж та, що ображає, а тому краще прощати ніж ображати". Так в згоді ми всі прийшли до церкви і 10-го травня, коли відзначали наш „Празник" та „День Матері". При вході до церкви молодші сестриці удекорували старших сестриць-матерів гарними квітами. В церкві було урочисте моління за наших Матерів, а передусім за страждущу — загальну нашу Матір Україну. Гарний спів хору та дітей - учнів парохіяльної школи, зворушливе побажання отця для матерів, викликали такий піднесений настрій, що не в одного впала сльоза з очей. По Службі Божій в нашій галі відбувся обід і концерт на честь матерів.

Відкрив концерт і весело ним проводив о. парох. Тут вже була радість переплітана веселим сміхом. Про історію Дня Матері оповіла по-англійськи п-ні Катерина Новіцька і подякувала отцеві за гарну підготовку до свята, а пані Вірі Коваленко спеціяльно за добре ведення школи. Відтак почався концерт. Усі діти проспівали „Христос Воскрес, радійте діти!", а маленький Анді Секелик ще й сам проспівав та продеклямував по-англійськи „Бест оф олл", Джін Беднар та Пол Гопко продеклямували „Модерс оф олл ди ворлд", Михась Кочкодан „Чи є в світі що солодше?", Джуді Секелик та Марія Олійник „Ой думала я гадала", Давид Секелик „Но лав лайк модерс", Джан Секелик „Е модерс смайл", Едвард Зетик „Для мамусі", Джін Беднар „Фловерс фор модер", Сенди Черкес „Хто ж то?", Юджім Черкес, Рік Черкес, Джан Олійник, Стів Олійник та Майк Юренко „Дер із но ван лайк е модер", Джан Олійник „Моя мама", Василь Юренко „Конклюжин". Міс Мілред Річардсон проспівала під акомпаньямент піяно міс Розмері Фіс „Вондерфул модер оф майн" та „Майн мам". Після цього для репрезентації матерів запрошено на сцену пані Катерину Новіцьку та пані Анну Левчанин, яким під оплески цілої залі вручено дарунки. Після того о. парох гарно привітав гостей з Мілвіл, Н. Дж., котрі в свою чергу склали поздоровлення і дари для нашої громади. Далі наш хор під кермою В. Левчанина проспівав: „Велике Христос Воскрес" Стеценка, „Согласно заспіваймо" та „Милостив будь", а з народних пісень „Пусти мене мати по гриби" Козицького, „Садок вишневий" Лисенка та „Гандзя".

Джан Олійник, предсідник громади, подякував отцеві за гарне ведення програми, паніматці за приготування дітей до виступу, диригентові та співакам і всім за участь у святі, а отець для всіх матерів проголосив „Многії літа!". Ціла Служба Божа і концерт зарекордовані на тайпрекорді для місцевої і позамісцевої трансляції.

М. Б.

● **Губернатор Ню Йорку** Нелсон А. Рокефеллер заявив, що дає стейтовим урядовцям вільну п'ятницю, як рекомпенсату за День Незалежности (4-го Липня), який припадає на суботу. Таким чином усі працівники стейтових урядів матимуть три вільні від праці дні — 3, 4 і 5-го липня.

ПРО НЕСПРАВЕДЛИВУ КРИТИКУ

(Закінчення зі стор. 2)

му народному танкові, принісши цим незаперечну, безцінну прислугу нашому народові.

Можна було б наводити багато інших прикладів на доказ невмісної оцінки збоку деяких наших критиків, які своєю оцінкою тільки знеохочують до громадської чи мистецької діяльности непризнаних ними груп чи одиниць, але я спинюся тільки ще на одному прикладі, який особливо болюче вражає мене, і з приводу якого я рішився написати оцю статтю.

Критики, про яких мова, орекли, що хор чи соліст-виконавець, який включить у свій репертуар композиції А. Гнатишина або Д. Котка, тим самим дискваліфікує себе як мистецька одиниця. Інакшими словами ці критики не признають ні А. Гнатишина, ні Д. Котка, хоч їхня музична діяльність і їхні композиції здобули собі незаперечне признання і популярність серед загалу, і не тільки українська, але й европейська публіка, разом із критиками, звернули прихильну увагу на композиції А. Гнатишина і Д. Котка. Доказів на те багато, бо про те знають і всі ті хористи й диригенти, що їм доводилося виступати перед европейською публікою, будучи на скитанні, і це досвідчила Капеля Бандуристів ім. Т. Шевченка.

Направду, немає тепер хору чи соліста-виконавця, який не включив би до свого репертуару композицій А. Гнатишина, а технікою диригування і інтерпретацією пісень Д. Котка, що по-простому зробив був революцію в цій ділянці, донині „живуть", чи пак наслідують теж і признані цими нашими критиками диригенти й хори. До залізного хорового репертуару належать Д. Котка „Дзвони", „Страшний Суд", „Через поле широкеє", або А. Гнатишина „Коломийка", „Садок вишневий", чи „Блажен муж".

Що головною тематикою композицій А. Гнатишина є наше село, це ще не доказ нижчости його композицій. Може нашим критикам промовить більше до переконання факт, що захоплювалися нашою народною (сільською!) піснею такі чужі композитори як Бах, Бетговен, Моцарт, Шуберт і інші. Але це ніяк не понизило їх в опінії сучасних їм критиків.

Із свого рідного села, з читальні „Просвіти" виніс А. Гнатишин велику любов і прив'язання до рідної народної музики, що впродовж його понад 30-літнього перебування на чужині дають йому все свіже джерело мистецького натхнення творити композиції, що їх і наш загал і чужинецька публіка разом тепло і високо оцінює.

Р. Левицький

● **В Сінгапурі** у виборах до міської ради, що є водночас парляментом того автономного міста, ліва партія Народна Акція здобула 45 мандатів на 51. Внаслідок цього англійський губернатор звільнив з в'язниці сімох лідерів тієї партії, засуджених за підривну роботу. Народна Акція не є комуністичною партією, проте користується підтримкою комунофільської маси китайських мешканців Сінгапуру. Англійський губернатор має конституційне право розв'язати парлямент і припинити важність конституції, якщо уряд у своїй політиці загрожуватиме безпеці англійської летунсько - морської бази в Сінгапурі.

З наших буднів

ЧИ ТІЛЬКИ „ЕНКИ" — УКРАЇНЦІ ?

Цей титул просто підсунув мені під ніс автор дуже патріотичної статті в одній з наших европейських газет, який згори поставив собі тезу, що в партійному апараті Совєтської України немає українців, лише самі москалі.

А щоб підперти свою тезу реговими доказами, він, автор, наводить низку імен голів райпарткомів, імен, що не мають милозвучного українського звучання, бо переважають між ними всякі Скворцови, Ковальови, Корчагіни, Верещагіни і тому подібні рєбята.

Іншими словами — автор статті ще раз підтверджує теорію „енків", у нашій, еміграційній пресі, між іншим, досить таки популярну. Теорія проста, як обруч: раз ти, брате, не називаєшся Хохленко, тільки — Хохлов, так ти не українець, а триклятий кацап'юга.

А воно, прошу панів, не завжди так буває ... Якби так підсовєтські пропаґандисти захотіли загнати нас у сліпий кут із нашою „теорією", то могли б просто спитати: „Гей, ви, буржуазні недобитки, а у вас там, на еміґрації немає Донцова, Шевельова, Мухіна, Зайцева, Шульгина та інших Ковальових, які, страха ради, стали Коваленками чи іншими „енками"? „Хіба ж вони у вас — москалі?"

Кожний з нас, „западняків", пригадує собі, як то восени 1939-го року злетіли сараною на нашу Галичину посідачі таких прекрасних, українських імен, як Шевченко, Петренко, Бондаренко, навіть Хмельницький та Сагайдачний! Та це були такі, вибачайте, українці, як з мене японський мікадо, дармащо говорили чудовою нашою мовою ... Не мова плила їм з уст, а полтавські галушки котилися з рота! Але що з того? ...

Я вам дам один яскравий приклад, як легко можна збити з толку винахідників теорії „енків", скажімо, в царині підсовєтської поезії ... Про такого поета Євгена Фоміна чули?.. Ну, от. Прізвище, мовляв, чисто московське: „Фомін" — значить кацап! А це був автор чудових українських поезій і щирий український патріот, за що й знищило його НКВД руками Ґестапо.

А живе в Донбасі старий, революційний ще поет, Павло Безпощадний... Ну, скажете, той дядько мусить бути стопроцентовий українець! Чи, бува, часом не з запоріжців?.. Еге, в нього справді прізвище козацьке, та й вус нечаче в Сергія Єфремова, але що з того, коли Безпощадний пише виключно російською мовою, а на всіх з'їздах Спілки Письменників України виступає як москаль.

Раз попала мені під руки в одній газеті окрема, двомовна сторінка молодих поетів Донбасу (бо там поети творять у двох мовах — в українській і російській). Уявіть собі, прошу, який парадокс: майже всі „енки" писали вірші по-московськи, а всякі Плоткіни, Блохіни і т. д., мабуть для того, щоб виставити до вітру деяких теоретиків, — оспівували красу України, ясні зорі і тихі колгоспи мовою Шевченка, Тичини, Маланюка ...

Ні, друзі мої, не можна будувати міцної теорії на таких крихких фундаментах, що, мовляв, тільки Хохленки чистокровні українці й щирі-золоті душі, а Хохлови — кацапи. Прізвища в таких випадках нічого нікому не доказують, бо тепер на Україні так народ вимішався, що один Бог знає, під чиїм прізвищем живе пошехонець, а під чиїм ховається нащадок запоріжців, мазепинців чи петлюрівців. Я думаю, що ми не сміємо з легкої руки відписати москалям усіх Хохлових, на Україні сущих ... Але деяких „енків" могли б спокійно собі забрати і завести в Білокамінну, або в горнє озеро!

Ікер

ПРОГРАМА XII. КОНВЕНЦІЇ СОЮЗУ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

Готель Статлер-Гилтон — Ню Йорк

П'ЯТНИЦЯ, дня 26-го ЧЕРВНЯ 1959 р.:

Год. 1:00 — РЕПРЕЗЕНТАТИВНИЙ ОБІД Союзу Українок Америки в честь учасниць Конґресу СФУЖО.

СУБОТА, дня 27-го ЧЕРВНЯ 1959 р.:

Год. 8:00 рано —
Богослуження в українських церквах.

Год. 9:00 рано —
Відкриття XII Конвенції;
Гимн — Хор 11-го Відділу СУА з Трентону,
Ухвалення порядку нарад,
Вибір Президії,
Представлення Делеґаток,
Вибір і проголошення Комісій Конвенції,
Відчитання протоколу з XI. Конвенції,
Звіт Гол. Управи — гол. п-ні О. Лотоцька,
Звіт фінансовий — фін. секр. і касирка.

Год. 11:30 рано —
Наради Комісій.

Год.: 1:00 — ОБІД

Год. 2:00 — 6:00
Фін. Комісія — звіт.
Зміна статуту,
Дискусія і ухвалення статуту,
Звіт Контрольної Комісії,
Уділення абсолюторії.

НЕДІЛЯ, дня 28-го ЧЕРВНЯ 1959 р.:

Год.: 8:00 рано —
Богослуження в українських церквах.

Год. 9:30 рано —
Звіт — Голов Конвенційних Комісій,
Спалення морґеджу Дому СУА,
Вибори Головної Управи.

Год. 1:00 — ОБІД

Год. 2:00 —
Звіт Звітової Комісії,
Звіт Резолюційної Комісії,
Ухвалення резолюцій,
Закриття Конвенції.

Головна Управа
СОЮЗУ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

Золотий Ювілей подружжя Івана і Марії Заблоцьких

17-го травня ц. р. діти Івана і Марії Заблоцьких, а саме Еміліян і Анна, запросили ближчу родину, а також приятелів своїх батьків для вшанування 50-ліття їхнього подружнього життя. Приняття відкрив і був за товстмайстра Николай Крук. Він попросив о. декана С. Кнаппа провести молитву. По молитві о. декан побажав п-у Заблоцьким здоров'я і довгих літ життя. А коли всі задовільнили свої апетити, дехто з присутніх просив про слово, і пригадував спільні пережиття в молодих літах, чи в перших літах на землі Вашингтона, і пізнішу співпрацю в УНСоюзі і ЗУАДК-у, в церковному комітеті при будові першої церкви в Дітройті, а також в УККА. Промовляли про родинні справи обі сестри пані Заблоцької, а саме А. Крук і К. Маґола, а також Д. М. Васько, і односельчанка А. Балко, а далі старі приятелі Г. Кукіз з Клівленду (Огайо), і М. Карнова з Толідо (Огайо), а як довголітні сусіди і приятелі П. Дамян, І. Крупка і кум М. Чорній. Віт Т-ва ім. Маркіяна Шашкевича 94 Відділу УНСоюзу слово забрав голова і зложив побажання від Відділу, а при тому згадав, що панство Заблоцькі є довгі роки членами того Відділу, і стало є активними, бо від довгих літ п. Заблоцький є постійно в Управі Відділу, а також пригадав, що минулого року минуло 50 літ членства в УНСоюзі і тому на послідних річних зборах було відповідно вшановано його працю і золотий ювілей членства в Союзі, де вибрано його почесним головою 94-го Відділу УНСоюзу. Промовляв також В. Крушельницький, фінансовий секретар Відділу, і побажав довгих літ життя. Голос забрав теж головний радний УНСоюзу В. Дідик і зложив побажання від Головної Управи УНСоюзу а при тому пригадав свою співпрацю з п. Заблоцьким в інших громадського характеру організаціях. Від Союзу Українок, Відділ 26, говорила К. Хомяк, пригадуючи скільки праці і часу посвятила в цьому Відділі пані Марія Заблоцька як член Управи того ж Відділу, а від Сестрицтаа бажання зложила М. Явна. Багато телеграм з побажаннями одержали панство Заблоцькі, також від предсідника Головної Управи УНСоюзу п. Дмитра Галичина.

Всі відспівали „Многая літа" для солєнізантіа, а тоді пан і пані Заблоцькі подякували всім, що так звеличали своєю присутністю їх 50-літтл супружого життя. О. декан С. Кнапп провів знов молитву і тим закінчено Золотий Ювілей.

Стравс вірить у збалянсований бюджет в 1960 році

Вашингтон. — Секретар торгівлі адмірал Луїс Л. Стравс заявив, що пожвавлення в економіці дозволяє передбачати, що запропонований президентом Айзенгавером збалянсований бюджет в 1960 році вдасться осягнути. Стравс казав, що збільшуються особисті прибутки, зростає кількість проданих товарів в роздрібнім продажу і збільшується швидким темпом число затруднених, а при тому не зростають ціни на товари. Єдине, що може турбувати уряд для справ бизнесової промисловости, — це зменшування експорту закордон. Особисті прибутки від березня до квітня збільшилися на три більйони долярів. Збільшилося число затруднених, збільшилося число проданих цього року авт. Внаслідок цих оптимістичних статистичних даних можна вірити, казав секретар торгівлі, що прибутки в 1960 році будуть 9 більйонів більші як в попередньому фінансовому році.

● **Сенатор - демократ** із Фльориди Джордж Сматерс, промовляючи в Ню Йорку в клюбі закордонної преси, пропонував зорганізувати міжамериканську поліцію, яка втримувала б спокій у південно-американських державах. Сенатор Сматерс твердив, що поліпшення взаємин між ЗДА і державами Південної Америки найпевніший спосіб спаралізувати комуністичні впливи на тому континенті.

● **Автоцистерна з газом** експльодувала на дорозі коло Скюйлкіллу, Па., зударившись з тракторним тягачем. 11 осіб згинуло, а 15 поранено. Полум'я сягало на віддаль 300 стіп від місця катастрофи.

● **Крайовий командант** Американського Леґіону Престон Дж. Мур, промовляючи з нагоди закінчення шкільного року в Крайовій Академії ФБІ, сказав, що кубинський прем'єр Фідель Кастро, голова спілки шоферів Джеймс Гоффа та Найвищий Суд ЗДА не розуміють тієї небезпеки, яка може прийти від світового комунізму, і тому не підтримують заходів до поборювання тої небезпеки.